

Marcin S. Wilga, Mirosław Wantoch-Rekowski

PIESTRZENICA INFUŁOWATA *GYROMITRA INFULA* SCHAEFF. QUÉL. – NOWE STANOWISKO NA POMORZU GDAŃSKIM

A new locality of the hooded false morel *Gyromitra infula* Schaeff. Quél. in Gdańsk Pomerania

Piesterzenica infułowata *Gyromitra infula* Schaeff. Quél. [syn. *Helvella infula* Schaeff., *Physomitra infula* (Schaeff.) Boud.] jest przedstawicielem dużych grzybów workowych *Ascomycota*, klasy kustrzebniaków *Pezizomycetes*, rzędu kustrzebkwców *Pezizales* i rodziny krążkownicowatych *Discinaceae* (Kirk et al. 2008).

Gatunek występuje w Europie i Azji, m.in. w Turcji, Japonii, Butanie, oraz w Ameryce Środkowej – w wenezuelskich Andach i Republice Dominikana (Vooren i Moreau 2009). W Ameryce Północnej stwierdzono go na obszarze Stanów Zjednoczonych – w stanach Oregon, Kalifornia, a Lohmeyer i Künkele (2006) podali go ze stanu Minnesota.

W Polsce piesterzenicę infułowatą uznano za gatunek dość rzadki i zagrożony wymarciem, stąd wpisano ją na czerwoną listę grzybów, przyznając jej kategorię „narażony” – V (Wojewoda i Ławrynowicz 2006). Stwierdzono ją tu na niewielu stanowiskach. W „Krytycznej liście wielkoowocnikowych grzybów workowych Polski” (Chmiel 2006) autorka wymieniła dla omawianego gatunku 16 pozycji literatury źródłowej. Prawdopodobnie pierwsza informacja o jej występowaniu na Ziemiach Polskich pochodzi z gminy Hańsk powiatu włodawskiego (Kwieciński 1896). Z Górnego Śląska podał ten gatunek Schröter (1908). Przed II wojną światową zbierał ją Teodorowicz (1933). Kolejne stanowiska stwierdzono m.in. w kilku parkach narodowych: Białowieskim (Nespiak 1959, Orłoś 1961, Faliński i Mułenko 1992, Chmiel 1997, Kujawa 2009), Pienińskim (Gumińska 1972, Chachuła 2010), Babiogórskim (Bujakiewicz 1979, 2004), Wigierskim (Halama i Romański 2010), a także w Bieszczadach (Domański et al. 1967, Gierczyk et al. 2010) i Gorcach (Wojewoda 1973), w Górach Świętokrzyskich (Łuszczynski 2000), na Środkowym Roztoczu (Sałata 1969, 1972, 1978) i w Puszczy Augustowskiej (Lisiewska 1992, Ambroziewicz 2009). Nowsze doniesienie o tym rzadkim gatunku pochodzi z Kowala w pow. kieleckim, woj. świętokrzyskie (Kujawa i Gierczyk 2010) oraz z Bięcina w pow. słupeckim – woj. pomorskie (Kujawa i Gierczyk 2011).

Okres owocnikowania omawianego gatunku przypada na jesień (wrzesień-listopad). Takson związany jest z wilgotnymi lasami iglastymi – sosnowymi i świerkowymi, a także mieszanymi, zlokalizowanymi zwłaszcza na terenach górskich i podgórskich. Owocniki wyrastają na ziemi wśród leżących pni: na składowiskach, wypaleniskach, a także na pniakach, często na skrajach ścieżek i w rowach (Gerhardt 2006, Škubla 2008).

Grzyb tworzy dość charakterystyczne owocniki do 15 cm wysokości, składające się z kapelusza i trzonu. Kapelusz ma kolor cielisto-, cynamonowo-, kasztanowobrazowy i posiada zwykle kilka szczytów. Powierzchnia kapelusza jest delikatnie pomarszczona, użytkowana

lub tylko jamkowata. Trzon – 5-11 cm wysokości, u podstawy nieco zwężony – jest zwykle dobrze wykształcony, „oszroniony”, w kolorze cielistym lub szarobiałym. Zarodniki są gładkie, z dwiema oleistymi kroplami, o wymiarach: 20-23 × 8,5-9,5 μm (Gerhardt 2006, Škubla 2008, Van Vooren i Moreau 2009).

W październiku 2011 r. stwierdzono nowe stanowisko tego taksonu. Jest ono położone na Pomorzu Gdańskim, w gminie Żukowo, na Otomińskim Obszarze Chronionego Krajobrazu (pow. 2072 ha), Nadleśnictwie Kolbudy, leśnictwie Otomin (kwadrat ATPOL CA99, położenie wg GPS: 54°18' 31.5"N, 18°31'35.4"E).

Informacja o występowaniu tego gatunku oraz lokalizacja jego stanowiska pochodzą od p. Grzegorza Neubauera. Zostały one zweryfikowane przez autorów 22.10.2011 r., a pobrany materiał trafił do zbiorów Stacji Badawczej Instytutu Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Turwi koło Kościana (ZBRŚiL PAN, 2/16.11.11).

Fot. 1. Owocnik piestrzenicy infułowej *Gyromitra infula* wyrosły na zmurszałej brzozie, Nadleśnictwo Kolbudy, leśnictwo Otomin, 22.10. 2011 r., fot. M.S. Wilga

Fot. 1. Fructification of the hooded false morel *Gyromitra infula* grown on a rotten birch tree, Forestry Inspectorate Kolbudy, forestry administration Otomin, 22.10. 2011, photo by M.S. Wilga

Na wskazanym stanowisku stwierdzono występowanie dwóch owocników, z których większy, o wysokości około 10 cm, wyrósł na mocno rozłożonym drewnie leżącej brzozy (ryc. 1), a drugi w pobliżu – na zmurszałym i pokrytym mszakami pniaku po wyciętym świerku. Miejsce to stanowi obrzeże niewielkiego śródleśnego torfowiska, porośniętego głównie przez drzewostan brzozy; sporo drzew jest martwych, zaś w runie dominują mchy torfowce *Sphagnum* spp. W okresie lata i wczesnej jesieni torfowisko jest mocno podsuszone.

Poza enklawą torfowiska i jego najbliższego otoczenia, nawiązującego do brzeziny bagiennej (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*), mocno przekształcony las tworzy głównie kwaśna buczyna niżowa (*Luzulo pilosae-Fagetum*) – dominująca i kwaśna dąbrowa (*Fago-Quercetum petraeae*) (por. Anonim 2000). Domieszkę w drzewostanach stanowi świerk pospolity *Picea abies*, brzoza brodawkowata *Betula pendula*, dąb szypułkowy *Quercus robur*, grab zwyczajny *Carpinus betulus*, sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* oraz modrzew europejski *Larix decidua* i inne.

To nowe znalezisko powiększa wiedzę na temat liczby stanowisk rzadkiej, zagrożonej bioty grzybów występującej w rejonie Gdańska i umieszczonej na polskiej czerwonej liście macromycetes opracowanej przez Wojewodę i Ławrynowicz (2006). Wstępnie stwierdzono tu ponad 100 macromycetes z tej listy (Wilga i Wantoch-Rekowski, mat. npl.).

Na Otomińskim Obszarze Chronionego Krajobrazu planowane jest wybudowanie Obwodnicy Południowej Gdańska. Tego rodzaju inwestycje wymagają wprowadzenia melioracji odwadniających, które wpływają zwykle negatywnie na okoliczną przyrodę (także na większość gatunków grzybów), poprzez m.in. zmniejszenie wilgotności środowiska oraz podniesienie się jego ciepłoty (Madeyski et al. 1987). Na podstawie udostępnionych planów, prezentujących przebieg tej drogi komunikacyjnej, można wyciągnąć wniosek, że owa inwestycja będzie miała pośredni, negatywny wpływ na środowisko lasu, także na opisane stanowisko pestrzenicy infulowatej.

LITERATURA

- AMBROZIEWICZ M. (Ed.). 2009. Wigierski Park Narodowy. Krzywe.
- ANONIM. 2000. Ochrona przyrody w województwie pomorskim. Informator. Regionalne Centrum Edukacji Ekolog. w Gdańsku.
- BUJAKIEWICZ A. 1979. Grzyby Babiej Góry. I. Mikoflora lasów. Acta Mycol. 15, 2: 213-294.
- BUJAKIEWICZ A. 2004. Grzyby wielkoowocnikowe Babiogórskiego Parku Narodowego. In: WOŁOŻYŃ B. W., JAWORSKI A., SZWAGRZYK J. (Eds.). Babiogórski Park Narodowy. Monografia Przyrod.: 215-257.
- CHACHUŁA P. 2010. Monitoring grzybów wielkoowocnikowych w Pienińskim Parku Narodowym. Roczniki Bieszczadzkie 18: 312-323.
- CHMIEL M. A. 1997. Pezizales, Helotiales, Rhytismatales. In: FALIŃSKI J. B., MUŁENKO W. (Ed.). Cryptogamous plants in the communities of Białowieża National Park Ecological Atlas (Projekt CRYPTO 4). Phytocenosis 9 (N.S.) Supplementum Cartographiae Geobotanicae 7: 191-239.
- CHMIEL M. A. 2006. Checklist of Polish larger *Ascomycetes*. In: Biodiversity of Poland 8, Z. MIREK (Ed.). W. Szafer Inst. of Botany, PASC, Kraków.
- DOMAŃSKI S., GUMIŃSKA B. LISIEWSKA M., NESPIAK A., SKIRGIEŁŁO A., TRUSZKOWSKA W. 1967. Mikoflora Bieszczadów Zachodnich. III. Acta Mycol. 3: 63-114.
- FALIŃSKI J. B., MUŁENKO W. (Eds.) 1992. Cryptogamous plants in the communities of Białowieża National Park. Check-list of Cryptogamous and seminal plant species recorded during the period 1987-1991 on the permanent plot V-100 (Project CRYPTO). Phytocenosis 4 (N.S.) Archivum Gebotanicum 3: 1-48.
- GERHARDT E. 2006. Grzyby. Wielki ilustrowany przewodnik. KDC, Warszawa.

- GIERCZYK B., CHACHUŁA P., KARASIŃSKI D., KUJAWA A., KUJAWA K., PACHLEWSKI T., SNOWARSKI M., SZCZEPKOWSKI A., ŚLUSARCZYK T., WÓJTOWSKI M. 2009. Grzyby wielkoowocnikowe polskich Bieszczadów. Część I. Parki nar. Rez. Przyr. 28, 3: 3-100.
- GUMIŃSKA B. 1972. Mikoflora Pienińskiego Parku Narodowego. Część II. Acta Mycol. 8, 2: 149-174.
- HALAMA M., ROMAŃSKI M. 2010. Grzyby makroskopijne (macromycetes). In: KRZYSZTOFIAK L. (Ed.). Śluzowce Myxomycetes, grzyby Fungi i mszaki Bryophyta Wigierskiego Parku Narodowego. Przyroda Wigierskiego Parku Narodowego. Seria naukowa. Stowarzyszenie „Człowiek i Przyroda”. Suwałki 2010: 87-201.
- KIRK P.M, CANNON P.F, MINTER D.W, STALPERS J.A. 2008. Dictionary of the Fungi, 10th ed. Wallingford, UK: CABI.
- KUJAWA A. 2009. Grzyby wielkoowocnikowe. In: OKOŁÓW C., KARAŚ M., BOŁBOT A. (Ed.). Białowiecki Park Narodowy. Poznać – Zrozumieć – Zachować. Białowiecki Park Narodowy, Białowieża: 87-110.
- KUJAWA A., GIERCZYK B. 2010. Rejestr gatunków grzybów chronionych i zagrożonych w Polsce. Część III. Wykaz gatunków przyjętych do rejestru w roku 2007. Przegl. Przyr. 21, 1: 8-53.
- KUJAWA A., GIERCZYK B. 2011. Rejestr gatunków grzybów chronionych i zagrożonych w Polsce. Część IV. Wykaz gatunków przyjętych do rejestru w roku 2008. Przegl. Przyr. 22, 1: 17-83.
- KWIECIŃSKI F. 1896. Roślinność gminy Hańsk powiatu włodawskiego. Pam. Fizjogr. 14: 27-61.
- LISIEWSKA M. 1992. Flora macromycetes rezerwatu „Perkuć” w Puszczy Augustowskiej. Acta Mycol. 27, 2: 175-187.
- LOHMEYER T. R., KÜNKELE U. 2006. Grzyby. Rozpoznawanie i zbieranie. Parragon Books Ltd.: 238.
- ŁUSZCZYŃSKI J. 2000. Walory mikologiczne rezerwatu „Świnia Góra” w Górach Świętokrzyskich. In: PUSZKAR T., PUSZKAR L. (Eds.). „Przyroda obszarów stykowych Ziemi Sandomierskiej i Polski południowo-zachodniej”. Mat. z Symp. Sandomierz 18 listopada 2000. Sandomierz: 55-61.
- MADEYSKI M., LISSOWSKA E., MORAWSKI W. 1987. Transport, rozwój i integracja. WKiŁ, Warszawa
- NESPIAK A. 1959. Studia nad udziałem grzybów kapeluszowych w zespołach leśnych Białowieckiego Parku Narodowego. Monographiae Botanicae 8: 3-141.
- ORŁOŚ H. 1961. Badania ekologiczne nad mikoflorą niektórych typów lasów w Białowieckim Parku Narodowym. Prace Instytutu Badawczego Leśnictwa 229: 57-106.
- SALAŁATA B. 1969. Notatki mikologiczne ze Środkowego Roztocza. Acta Mycol. 5: 51-54.
- SALAŁATA B. 1972. Badania nad udziałem grzybów wyższych w lasach bukowych i jodłowych na Roztoczu Środkowym. Acta Mycol. 8: 69-139.
- SALAŁATA B. 1978. Grzyby wyższe rezerwatu leśnego Jata koło Łukowa. Annales Univeristatis Mariae Curie Skłodowska. Sec. C, 33: 127-148.
- SCHRÖTER J. 1908. Die Pilze Schlesiens. In: F. COHN (Ed.). Kryptogamen-Flora von Schlesien. 2. J. U. Kerns Verlag, Breslau.
- ŠKUBLA P. 2008. Wielki atlas grzybów. Elipsa S.A., Poznań.

- TEODOROWICZ F. 1933. Grzyby zachodniej i południowej Polski w zbiorze Zakładu Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Poznańskiego. Wydawnictwo Okręgowego Komitetu Ochrony Przyrody Wielkopolski 4: 75-108.
- VAN VOOREN N.O, MOREAU P.A. 2009. Essai taxinomique sur le genre *Gyromitra* Fr. sensu lato (Pezizales). <http://www.ascomycete.org/en-us/journal/volume1.aspx> - vol. 1, fasc. 1, s. 10.
- WOJEWODA W. 1973. Macromycetes Gorców. I. Materiały do flory Ascomycetes. *Fragm. Flor. et Geobot.* 19, 1: 119-128.
- WOJEWODA W., ŁAWRYNOWICZ M. 2006. Red list of the Macrofungi in Poland. Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych w Polsce. In: MIREK Z., ZARZYCKI K., WOJEWODA W., SZELĄG Z. (Eds.). Red list of plants and fungi in Poland. Czerwona lista roślin i grzybów Polski. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków: 53-70.

Summary

In the vicinity of Gdańsk, in the area of Otomiński Protected Landscape Zone (Gdańsk Pomerania) hooded false morel *Gyromitra infula* was recorded – a rare fungus species of the type *Ascomycota*. Two fructifications grown on a rotten wood were found. The species had not been recorded in that area previously. The construction of the South Ring Road of Gdańsk will have an indirect negative impact on the habitat of that fungus.

Adresy autorów:

Marcin Stanisław Wilga
80-268 Gdańsk, al. Wojska Polskiego 48/1
e-mail: wilga47@wp.pl

Mirosław Wantoch-Rekowski
80-394 Gdańsk
ul. Kołobrzaska 56 A/12
e-mail: mirki@mirki.kaszuby.pl